

Котлова Людмила Олександрівна
к.псих.н., доцент, завідувачка кафедри психології, логопедії та
інклюзивної освіти,
Покотило Вікторія Миколаївна
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти спеціальності Спеціальна освіта
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ II–III РІВНЯ

Проблема загального недорозвинення мовлення (ЗНМ) залишається однією з центральних у сучасній логопедії та спеціальній педагогіці. За визначенням Р.Є. Левіної, ЗНМ – це системне порушення мовлення при збереженому слуху та первинно збереженому інтелекті, що проявляється у недорозвиненні всіх його компонентів (фонетико-фонематичного та лексико-граматичного) [1; 2].

Дослідження засвідчують, що при ЗНМ II–III рівня спостерігається недостатня сформованість мовленнєвої системи як цілісного функціонального утворення, що зумовлює труднощі оволодіння усним і в подальшому писемним мовленням [3].

Метою нашого дослідження було визначити рівень розвитку мовлення у дітей 5–6 років із загальним недорозвиненням мовлення II–III рівня.

Експериментальна база: ЗДО № 43 м. Житомира (2026 р.). У дослідженні брали участь 20 дітей старшої групи із ЗНМ II–III рівня.

Методи дослідження: методики Л.І. Трофименко та О.В. Туманової; педагогічне спостереження; аналіз медичної документації; анкетування батьків і вихователів [2; 3].

Отримані дані підтвердили теоретичні положення про системний характер мовленнєвого недорозвинення. Середній показник розвитку фонематичного слуху становив 4,0 бала, що свідчить про недостатню сформованість процесів фонематичної диференціації. У 70% дітей виявлено

порушення звуковимови (заміни, спотворення, пропуски звуків). Найбільш складними для відтворення були сонорні та шиплячі звуки.

Ці результати узгоджуються з положеннями про те, що при ЗНМ II–III рівня фонематичні процеси формуються із запізненням і характеризуються нестійкістю.

Рівень мовленнєво-рухової координації становив 4,2 бала. Лише 30% дітей продемонстрували сформовану артикуляцію. У більшості спостерігалися труднощі виконання точних та серійних рухів органів артикуляції. Відповідно до нейропсихологічних положень, мовлення забезпечується взаємодією кількох функціональних блоків мозку, а недостатність кінетичної організації рухів може зумовлювати порушення звуковимови та темпо-ритмічної структури мовлення.

Рівень ритмічного сприйняття – 4,1 бала. У більшості дітей спостерігалися порушення темпу мовлення, монотонність інтонації, труднощі відтворення ритмічних структур. За даними Л.І. Трофименко недостатній розвиток ритміко-мелодійної сторони мовлення у дітей із ЗНМ негативно впливає на формування зв'язного мовлення та комунікативної виразності [2].

Загальний рівень мовленнєвого розвитку становив 4,3 бала.

Спостерігалися:

- обмежений активний словник;
- аграматизми;
- труднощі словотворення;
- переважання простих синтаксичних конструкцій.

За результатами анкетування нами встановлено:

- високий рівень мовленнєвої активності – 25%;
- середній – 40%;
- низький – 35%.

Зниження мовленнєвої ініціативи підтверджує положення про взаємозв'язок мовленнєвого розвитку з формуванням особистісної та комунікативної сфер.

Результати констатувального етапу підтверджують наукові положення про системний характер мовленнєвого недорозвинення у дітей із ЗНМ II–III рівня. Недостатність фонематичних процесів, артикуляційної моторики, ритміко-інтонаційної організації та лексико-граматичних структур має комплексний характер і потребує диференційованого корекційного підходу.

Отримані емпіричні дані узгоджуються з класичними та сучасними дослідженнями у галузі логопедії та підтверджують необхідність ранньої та системної діагностики мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк В. І. Теорія і практика корекції мовлення у дошкільників. Одеса: Літера ЛТД, 2019. 220 с.
2. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. К. 2014. 72 с.
3. Туманова О. В. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Київ : Освіта, 2005. 112 с.